

Milan Kundera

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo

Tel: + 387 33 550-495

Fax: + 387 33 550-496

redakcija@buybook.ba

www.buybook.ba

ZA IZDAVAČA

Goran Samardžić

Damir Uzunović

NASLOV IZVORNIKA

La Fête de l'Insignifiance, Milan Kundera

Copyright © 2013, Milan Kundera

All rights reserved

All adaptations of the Work for film, theatre, television and radio
are strictly prohibited.

PREVOD S FRANCUSKOG

Jasna Šamić

UREDNIKA

Lana Krstić

LEKTURA

Boris Tomić

KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Aleksandra Nina Knežević

ŠTAMPA

Dobra knjiga, Sarajevo

Milan Kundera

SVETKOVINA BEZNAČAJNOG

S francuskog prevela Jasna Šamić

Sarajevo, 2015.

SADRŽAJ

Prvi dio:

Junaci se predstavljaju

7

Drugi dio:

Pozorište lutaka

21

Treći dio:

Alain i Charles često misle na svoje majke

35

Četvrti dio:

U potrazi za dobrim raspoloženjem

49

Peti dio:

Jedno perce lebdi ispod stropa

67

Šesti dio:

Pad anđela

79

Sedmi dio:

Svetkovina beznačajnog

93

Prvi dio

Junaci se predstavljaju

Alain meditira o pupku

Bio je mjesec juni, jutarnje sunce se pomaljalo iza oblaka, a Alain je polako hodao jednom pariskom ulicom. Zagledao je djevojke koje su, sve odreda, pokazivale razgolićene pupke između pantalona spuštenog struka i veoma kratkih majica. Bio je očaran, pa čak i ganut, kao da njihova moć zavođenja nije više bila koncentrisana na njihovim bedrima, njihovim zadnjicama, niti na njihovim grudima, nego na toj okrugloj rupici nasred tijela.

To ga je nagnalo da se zamisli: Ako muškarac (ili epoha) smatra da su središte ženske moći zavođenja bedra, kako opisati i definisati osobenost ove erotske orijentacije? Na brzinu je smislio odgovor: dužina bedara je metaforička slika puta, dugog i fascinantnog puta (zbog toga je neophodno da noge budu duge), koji vodi do erotskog ispunjenja; zaista, pomisli Alain, dužina nogu daje ženi romantičnu čaroliju nedokučivosti, čak i usred snošaja.

Ako muškarac (ili epoha) smatra da je središte ženske moći zavođenja zadnjica, kako opisati i definisati osobenost ove erotske orijentacije? Na brzinu je smislio odgovor: značaj je u brutalnosti; u radosti; to je

najkraći put do cilja. Cilja koji je još uzbudljiviji jer je dvostruk!

Ako muškarac (ili epoha) smatra da su središte ženske moći zavođenja grudi, kako opisati i definisati osobenost ove erotske orijentacije? Na brzinu je smislio odgovor: sanktifikacija žene; u tome što Djeвица Marija doji Isusa; u muškom spolu koji kleči pred plemenitom misijom ženskog spola.

Ali kako definisati erotizam muškarca (ili epohe) za kojeg je sva privlačnost u sredini tijela, u pupku?

Ramon šeta Luksemburškim parkom

Otprilike u isto vrijeme dok Alain razmišlja o različitim izvorima ženske privlačnosti, Ramon se nalazi pored muzeja u neposrednoj blizini Luksemburškog parka, gdje se već mjesec dana izlažu Chagallove slike. Htio ih je vidjeti, ali je unaprijed znao da neće smoći snage da dobrovoljno postane dio tog beskrajno dugog reda koji se polako vukao prema ulazu; on baci pogled na ljude koji su čekali u redu, na njihova lica ukočena od dosade, zamisli prostorije u kojima će njihova tijela i ogovaranja sakriti sve te slike, pa nakon jedne minute odustade i uputi se ka jednom drvoredu u parku.

Tu je, međutim, atmosfera bila prijatnija; ljudski rod se činio malobrojnijim i slobodnijim: neki su trčali, ne zato što su žurili, već zato što vole da trče; neki su hodali i lizali sladolede; na travnjaku su pristalice nekog azij-

skog učenja izvodili bizarne i spore pokrete; nešto dalje poredane u ogromnom krugu nalazile su se velike, bijele statue francuskih kraljica, a još dalje, na travi, među drvećem, na sve strane parka, skulpture pjesnika, slikara, učenjaka; zaustavio se kraj tamnopotog i privlačnog mladića, golih nogu koje su mu virile ispod kratkih pantalona, koji mu ponudi maske s licima Balzaca, Berlioza, Hugoa, Dumasa. Ramon se nije mogao suzdržati da se ne osmjehne, a onda nastavi šetnju kroz ovaj vrt genijalaca, koji su se, mislio je, ovako skromni, okruženi blagom ravnodušnošću šetača, vjerovatno osjećali ugodno slobodnim; niko se nije zaustavio da baci pogled na njihova lica i pročita natpise na postoljima na kojima su stajali. Ovu ravnodušnost Ramon je udisao poput smiraja koji tješi. Postepeno mu se na licu počeo pojavljivati široki osmijeh koji je odavao gotovo pravu sreću.

Raka neće biti

Otprilike u isto vrijeme kad je Ramon odustao od posjete Chagallovoj izložbi i odlučio prošetati parkom, D'Ardelo se penjao stepenicama koje su vodile u ordinaciju. Ostalo je bilo još samo tri sedmice do njegovog rođendana. Posljednjih godina je mrzio svoje rođendane. Zbog brojeva koji su se na njih lijepili. Ipak, nije ih mogao zanemariti jer je sreća da ih proslavlja kod kuće bila jača od osjećanja sramote što stari. Pogotovo što je ovaj put posjeta doktoru davala novi ton tom rođen-

danskom slavlju. Upravo je danas trebao saznati rezultate koji će mu otkriti da li je uzrok sumnjivim simptomima u tijelu bio rak. Ušao je u čekaonicu i ponovio više puta u sebi, drhtavim glasom, da će za tri sedmice proslaviti istovremeno i rođenje i blisku smrt; da će to biti dvostruka svetkovina.

Ali čim je ugledao nasmijano doktorovo lice, shvatio je da je smrt otkazala posjetu. Doktor mu je bratski stisnuo šaku. Sa suzama u očima D'Ardelo nije mogao ni riječi izustiti.

Doktorska ordinacija nalazila se u aveniji Observatorija, nekih dvjesto metara od Luksemburškog parka. Budući da je D'Ardelo stanovao u uličici s druge strane parka, on pođe u tom pravcu. Šetnja po zelenim površinama povratu mu dobro raspoloženje, naročito kad zaobiđe veliki krug u kojem su se nalazile statue bivših francuskih kraljica, isklesanih u bijelom mramoru, u svečanim pozama, koje mu se učiniše smiješnim, ali veselim, kao da su mu te dame željele naglas čestitati na dobroj vijesti koju je upravo saznao. Ne mogavši se savladati, on ih pozdravi podignutom rukom dva-tri puta, a onda prasnu u smijeh.

Tajne čari teške bolesti

Tu negdje u blizini francuskih kraljica Ramon je sreo D'Ardeloa koji je do prije godinu dana još uvijek bio njegov kolega u instituciji čije ime nas ne zanima. Zausta-

vili su se jedan naspram drugog i nakon uobičajenih pozdrava, D'Ardelo neobično uzbuđenim glasom počeo:

“Prijatelju, poznajete li La Franck? Voljeni joj je umro prije dva dana.” On napravi pauzu i u Ramonovom sjećanju iskrсну lice lijepe i slavne žene koju je poznao samo s fotografija.

“Bila je to bolna agonija”, nastavi D'Ardelo. “Sve je s njim proživljavala. Kako je samo patila!”

Ramon je opčinjen gledao u to nasmijano lice koje mu je pričavalo jednu grobljansku priču.

“Zamislite, ujutro je držala umirućeg u svom naručju, a već uvečer je večerala s prijateljima – tu sam i ja bio prisutan – i nećete mi vjerovati, bila je gotovo radosna! Divim joj se! Kakva snaga! Kakva ljubav života! Smijala se očiju još uvijek crvenih od plača! A svi smo dobro znali koliko ga je voljela! Koliko je samo morala patiti! Ta žena ima nevjerovatnu snagu!”

Baš kao četvrt sata ranije kod doktora, suze zablistale u D'Ardeloovim očima. Jer, govoreći o moralnoj snazi La Franck, mislio je na samog sebe. Zar i on nije cijeli mjesec dana živio sa smrću? Zar i njegova snaga nije bila stavljena na tešku kušnju? Čak i kao obična uspomena – kakvom je sad bolest postala – rak je za njega bio i ostao poput svjetla male žarulje koja ga je neobično oduševljavala. Ipak, počeo mu za rukom da savlada osjećanja i pređe na mnogo prozaičniji ton: “A propos, ako se ne varam, vi poznajete nekoga ko organizuje koktele, jela po narudžbi, i te stvari?”

“Da, doista znam”, odgovori Ramon.

A D'Ardelo će: "Pripremam malo slavlje za rođendan."

Nakon teme o slavnoj La Franck koja ga je uzbuđivala, ležeran ton posljednje rečenice nagna Ramona da se osmjehne: "Vidim da vam je život vrlo veseo."

Nekim čudom se ova izjava nimalo ne dopade D'Ardelou. Kao da je taj izrazito ležeran ton njegovog glasa poništavao začudnu ljepotu njegovog dobrog raspoloženja, koje je kao nekom čarolijom bilo obilježeno patosom smrti na koju mu je stalno naviralo sjećanje: "Da", reče, "dobro sam", a onda, nakon kraće pauze, doda: "... iako..."

Opet načini pauzu, pa će: "Znate, upravo dolazim od doktora."

Veoma mu se dopade zbunjenost koju prepoznava na licu svog sagovornika; namjerno pusti da se šutnja oduži, tako da Ramon nije imao kud nego da upita: "I šta je bilo? Ima li problema?"

"Ima."

D'Ardelo je ponovo zašutio, tako da Ramon opet nije imao kud nego da upita: "Šta vam je rekao doktor?"

To je bio trenutak kad D'Ardelo, kao u ogledalu, ugleda u Ramonovim očima vlastito lice: lice već ostarjelog, ali još uvijek lijepog čovjeka, na kojem je tuga ostavila dubok trag i koja ga je činila još privlačnijim; sjetio se da će taj lijepi i tužni čovjek uskoro slaviti rođendan i javi mu se ista misao, dopadljiva misao, koja mu se već javila prije odlaska doktoru, o dvostrukoj svetkovini: o slavlju rođenja i smrti u isti mah. On se nastavi ogledati

u Ramonovim očima, a onda, vrlo mirnim glasom i veoma tiho reče: “Rak...”

Ramon nešto promuća, i onda nespretno i bratski dotače svojom rukom D’Ardeloovu: “Ali to se liječi...”

“Nažalost, prekasno. No, zaboravite šta sam vam rekao, nemojte to nikom spominjati; i mislite odsad još više na moj koktel. Treba živjeti!” reče D’Ardelo i prije nego što nastavi svojim putem, podiže ruku u znak pozdrava, a u toj njegovoj, gotovo stidljivoj gesti, bilo je toliko neočekivanog šarma da Ramon ostade naprosto ganut.

Neobjašnjiva laž, neobjašnjivi smijeh

Susret dva bivša saradnika završi se tim lijepim pokretom ruke. Ali ne mogu a da se ne zapitam: zašto je D’Ardelo lagao?

Odmah potom, isto ovo pitanje D’Ardelo je postavio sam sebi, ali ni on nije znao odgovor. Ne, nije ga bilo stid što je slagao. Ono što ga je intrigiralo bila je njegova nesposobnost da razumije razlog svoje laži. Obično lažemo da bismo prevarili nekoga ili izvukli dobit od njega. Ali šta je on mogao dobiti izmišljajući da je bolestan od raka? Zanimljivo je i to da se, misleći na besmislenost svoje laži, nije mogao suzdržati a da ne prasne u smijeh. A i taj smijeh je bio potpuno neshvatljiv. Zašto se smijao? Je li nalazio da je njegovo ponašanje krajnje komično? Nije. Shvatanje komičnog nije mu bila jača strana. Jednostavno, ne znajući zašto, njegov izmišljeni rak ga

je uveseljavao. Nastavio je svojim putem i nastavio se smijati. Smijao se i radovao svom dobrom raspoloženju.

Ramon u posjeti Charlesu

Sat vremena nakon njegovog susreta s D'Ardeloom, Ramon je već bio kod Charlesa. "Imam za tebe poklon: koktel parti", rekao je.

"Odlično. Ove godine ćemo zaista imati potrebu za takvim stvarima", rekao je Charles koji pozva prijatelja da sjedne prekoputa njega za niski sto.

"To je poklon za tebe. I za Calibana. Ustvari, šta je s njim, gdje je?"

"Gdje bi bio? Kod kuće, kod žene!"

"Ali nadam se da i dalje s tobom pravi koktel partije."

"Naravno. Pozorišta ga i dalje ignorišu."

Ramon opazi jednu podeblju knjigu koja je stajala na stolu. On se sagnu, silno iznenađen: "*Sjećanja Nikite Hruščova*. Otkud ti to?"

"To mi je dao naš maestro."

"Ali šta je naš maestro tu mogao naći interesantno?"

"Podvukao je specijalno za mene neke pasuse. Ono što sam pročitao bilo je prilično smiješno."

"Smiješno?"

"Priča o dvadeset četiri jarebice."

"Šta?"

"Priča o dvadeset četiri jarebice. Ne znaš za to? A ipak je to bio početak velikih promjena u svijetu!"

“Velikih promjena u svijetu? Ništa manje od toga?”

“Ništa manje. I Caliban tako misli. Ali reci, kakav to koktel spominješ, i kad je to?”

Ramon mu objasni i Charles upita: “A ko je taj D’Ardelo? Kreten kao i svi moji klijenti?”

“Naravno.”

“Koje vrste je njegova glupost?”

“Koje vrste je njegova glupost...”, ponovi zamišljeno Ramon; a potom će: “Znaš li Quaqueliquea?”

Ramonova lekcija o briljantnom i beznačajnom

“Moj stari prijatelj Quaquelique”, nastavi Ramon, “jedan je od najvećih ženskaroša koje sam ikad upoznao. Jednom sam prisustvovao slavlju gdje su bili obojica, i D’Ardelo i on. Tad se još nisu poznavali. Sasvim slučajno su se našli u istom salonu prepunom svijeta, ali D’Ardelo vjerovatno nije ni primijetio prisustvo mog prijatelja. Tu su bile i neke vrlo lijepe žene i D’Ardelo je bio lud od uzbuđenja. Bio je spreman da učini i nemoguće samo da privuče njihovu pažnju. Tu večer, iz njegovih usta je naprasno izbio pravi vatromet šaljivih riječi.”

“Provokator?”

“Naprotiv. Šale su mu uvijek pune poruka, optimistične, korektne, istovremeno su vrlo elegantno ispričane, ali i zamršene, teško razumljive, tako da privlače pažnju a da se odmah ne primijeti da on tim provocira. Treba sačekati tri-četiri sekunde prije nego što on sam

prasne u smijeh, a onda se opet strpjeti još nekoliko sekundi prije nego što drugi shvate šta je htio reći, i pristojno mu se pridružiti u smijehu. A u času kad se svi počnu smijati – molim te, obrati pažnju na ovaj rafinman! – on se uozbilji; i tobože nezainteresovano, skoro ravnodušno, počne posmatrati ljude, a potajno, pun sujete, uživa u njihovom smijehu. Quaqueliqueovo ponašanje je potpuno suprotno. Ne radi se o tome da je šutljiv. Kad je u društvu, stalno nešto mrmlja svojim glasićem, ustvari više pišti nego što govori, ali šta god da kaže, ne privlači ničiju pažnju.”

Charles se nasmija.

“Nemoj se smijati. Nije lako govoriti a ne privlačiti ničiju pažnju! Biti stalno prisutan svojim riječima i biti kao izbrisan, kao da nisi ništa rekao (*sic*), za to treba biti veliki virtuoz!”

“Ne mogu dokučiti značenje te riječi: virtuoz.”

“Šutnja privlači pažnju. Ona može impresionirati. Načiniti od tebe zagonetno biće. Ili sumnjivo. A to je upravo ono što Quaquelique želi izbjeći. Tako je bilo i tokom tog slavlja o kojem ti govorim. Bila je tu i jedna vrlo lijepa dama koja je očarala D’Ardeloa. S vremena na vrijeme Quaquelique bi joj se obratio nekom sasvim banalnom, nezanimljivom i glupom primjedbom, ali koja je bila utoliko privlačnija što nije tražila nikakav inteligentan odgovor, nikakav napor duha. Nakon izvjesnog vremena, primijetim da više nema Quaqueliquea. Zaintrigiran, pogledam damu. D’Ardelo je upravo izgovarao jednu od svojih dobro probranih riječi, uslijedilo je pet

sekundi tišine, potom je prasnuo u smijeh, a nakon nove tri sekunde, i drugi su ga počeli imitirati. U tom času, iskoristivši taj smijeh kao paravan, dama se uputi prema izlazu. Polaskan uspjehom koje su njegove dobro probrane riječi imale, D'Ardelo nastavi svoj verbalni egzibicionizam. Malo kasnije primijeti da ljepotica više nije tu. I budući da nije bio svjestan Quaqueliqueovog postojanja, nije mogao objasniti njen nestanak. Ništa nije shvatao, a ni dan-danas ne shvata, značaj beznačajnog. To je, eto, moj odgovor na tvoje pitanje o kojoj vrsti gluposti se radi kad je riječ o D'Ardelou.”

“O uzaludnosti briljantnosti, da, shvatio sam.”

“Više je nego uzaludno. Štetno je. Kad briljantan tip pokušava zavesti ženu, ona ima osjećaj da mora da se takmiči. Osjeća se primoranom da i ona briljira. Da se ne preda bez otpora. Dok je beznačajnost oslobađa. Oslobađa od mjera opreza. Ne zahtijeva nikakvo prisustvo duha. Pravi od nje bezbrižnu i pristupačniju osobu. Ali, pusti sad to. D'Ardelo nije neko beznačajan, nego je pravi Narcis. Obrati pažnju na tačno značenje te riječi: Narcis nije neko ko je ohol. Ohola osoba prezire ostale. Ona ih potcjenjuje. Narcis ih preuveličava, jer u očima svijtu njih vidi vlastitu sliku koju želi uljepšati. On se, dakle, vrlo lijepo i pažljivo ophodi prema svim svojim ogledalima. A i vama dvojici je to važno: to što je on drag čovjek. Za mene je on, naravno, samo jedan obični snob. Čak se i među nama nešto promijenilo. Saznao sam da je teško bolestan. Otad ga gledam drugim očima.”

“Bolestan? Šta mu je?”

“Ima rak. Sam sam se iznenadio do koje mjere me je to rastužilo. Možda upravo živi svoje posljednje dane.”

Potom će nakon kraće pauze: “Bio sam dirnut načinom na koji mi je to saopštio... vrlo kratko, gotovo stidljivo... bez ikakvog egzibicionističkog patosa, bez ikakve narcisoidnosti. I odjednom sam, možda prvi put, osjetio istinsku simpatiju prema tom kretenu... istinsku simpatiju...”